

VASÁRNAP SZABADSÁG MAGAZINE SECTION

HARMINCNEGYEDIK ÉVFOLYAM — NO. 45. SZÁM.

CLEVELAND, O., 1924 NOVEMBER 7.

VASARNAP
MAGAZINE SECTION
A "SZABADSÁG" szépirodalmi melléklete.

Editor: COL. ANDREW CSERNA, szerkesztő.

Beosztásos és kiadóhivatal: 700-710 Huron Road
Printed and published:

1924 NOVEMBER 7.

A világ minden részében megváltozik a nők helyzete

MINDENKI TUDJA, hogy az utolsó évszázadban Európa és az Egyesült Államok társadalmi és gazdasági viszonyaiban nagy változások történtek. Ezek a változások mélyreható hatást gyakoroltak a nők megélhetési viszonyaira, iskolai tanulmányaira, törvényes és politikai státuszaikra. A 18-ik század végén minden országban a nők legnagyobb része házi ipart folytatott, többé-kevésbé ugyanolyan módon, mint több nemzedék kereszttüli őseik. A háztartási munkák különbözők és nagyszámúak voltak és a család tagjai között oszlottak meg.

A nők szerepe főleg a háza általános gondozására és a gyermekek nevelésére, szövése, varrásra és az élelem elkészítésére szorított. Ezek a tevékenységek, a kisebb kötelezettségekkel együtt teljesen lefoglalták az idejét. Az adás és vevés munkája nem játszott akkoriban még oly nagy szerepet. A szükségleteket sokkal könnyebben kielégítették mint manapság és a család szükségleteit főleg azokból a dolgokból látták el, melyeket a föld termelt, vagy maguk állítottak elő. Az iskolázási alkalmak olyan mértékben, ahogyan azokat ma elképzeljük, csak nagyon korlátozottak voltak. A nagy tömegek leánygyermekai ott hon tanulták meg azokat a tudnivalókat, melyekre később saját otthonaikban volt szükségük. Az analfabétaság közönséges jelenség volt. A leányok számára, akármilyen társadalmi osztályhoz tartoztak is, nem volt meg a lehetőség, hogy egyetemre járjanak, vagy hogy diplomás pályára készüljenek.

A legtöbb országban a nők törvény előtt is függő viszonyban állottak a férfival szemben. A polgári törvények értelmében ugyanolyan státuszuk volt, mint a gyermekeknek. Egy nő nem köthetett szerződést. Nem indíthatott pert és nem volt perelhető. Ha valami polgári kihágást követett el, a férjjet vagy az apát felelősségre lehetett vonni. A feleség nem rendelkezhetett birtokkal; házasságának idején tulajdonába. Kevés joga volt gyermeke felett. Ha egy nő bármiféle munkát végzett, melyet pénzzel fizettek meg, a pénz a férjjet illette. Ha a nő a házon kívül dolgozott, akkor behajthatta bérét. Nők, valamint a férfiak nagy része, ki voltak zárva a kormányzat minden ágából. A fennálló polgári jogokat olyan férfiaknak adták meg, akik birtokkal rendelkeztek. Még ott is, ahol a parlamenti kormányzat valamelyes mértéke fennállt, a polgárok nagy része minden képviselő nélkül élt a fennálló társadalmi rendben.

A jelen évszázad kezdetén a helyzet nagyon eltérő volt. Ebben az időben a hazai iparok nagy részét, — ruha készítés, női és férfi ruha szabászat, főzés, különösen a kannás áruk és konzervek készítése — gyárakban végezték, ahol asszonyokat és leányokat alkalmaztak, a

kik felügyeltek a gépekre, vagy valamely egyszerű mechanikai munkát végeztek. A városok és községek az ipari élet központjaivá lettek, ahol férfiak és nők, valamint a gyermekek is megélhetésükért dolgoztak, gyárakban vagy műhelyekben. Néha ugyanazon család tagjai, ugyanabban a malomban vagy gyárban dolgoztak, azonban épen olyan gyakran különböző munkahelyeken szét szórva keresték megélhetésüket, illetve ehhez szükséges bérüket. Mindegyiknek meg volt a maga mestersége és hivatása; mindegyiknek meg volt a maga külön bére. Sok asszony és leány, akik a gyárakban nem otthoni hagyományos foglalkozásaikat üzték, más megélhetési alkalmakra tettek szert. Üzletek, melyekben a gyárak termékeit árulták, sok ezer árusító leány iránti kereslet támasztottak. Több ezer leány számára az üzleti irodákban való munka szolgáltatott alkalmazási lehetőségeket. Ezek és számos más új foglalkozás, lassanként magukhoz hódították az ifju leányok tekintélyes

részét, akik az iskola elhagyás és a férjhezmenetel között eltelt időszakban munkába jártak.

Minden ország, mely szembe találta magát ezekkel a viszonyokkal, szükségnek érezte, hogy a fiatal nőknek a tulságosan hosszú munkaidő, éjszakai munka, stb. veszedelmével szembeni védelmére törvényeket hozzon. Némely országban törvények vannak, melyek megvédik a nőt a gyermekszülést közvetlenül megelőző és követő időben a testi munkától. Más országok viszont nyugdíjról gondoskodtak az ifju anyák számára, hogy ne kényszerüljenek gyermekeiket elhagyni és munkába menni. Habár különbség van abban a tekintetben, hogy milyen mértékben védik meg az iparban alkalmazott nőket, minden nyugati államnak vannak ilyen természetű törvényei. A nők osztóztak a férfiakkal, — bár meglehetősen késedelmesen, — azokban az emelkedő számú iskolázási alkalmakban, melyeket az utolsó évszázad nyújtott. Majdnem minden nyugati országban a leány, ha úgy tetszett neki, ugyanolyan iskolázottságra tehetett szert, amelyre fiu testvére, bár iskolázottsága eltérő volt abban a tekintetben, hogy a leánynál bizonyos mértékben figyelmet fordítottak a házi művészetekre: főzés és varrásra. Általánosságban szólva, az európai országokban az iskolázás a különböző társadalmi osztályok szükségleteihez van alakítva. Nyomatékokat helyeznek az írás, olvasás és számolás követelményeire azoknál, akik a munkásosztályhoz tartoznak. Egyik ország sem nyújt olyan iskolázási lehetőséget a leányok számára az ovdától az egyetemig, mint az Egy. Államok. Az iskolázási alkalmaknak ezen kiterjesztése tette lehetővé sok nő számára, hogy a jogi és orvosi hivatást válasszák és erre sokan léptek.

A nők törvényes és politikai státuszaiban más változások is történtek. Némely országban a férjes nők maguk rendelkeznek birtokaik felett és őket illeti a pénz, amelyet megkeresnek. Némely országban az anyának ugyanolyan joga van a gyermekek felett, mint az apának. Számos más országban a nő üzlettel foglalkozhat és teljes mértékű felelősséget vállalhat magára cselekedeteiért. Ezeknek a változásoknak általános tendenciájuk, hogy a nőket a törvény előtt ugyanolyan státusszal ruházzák fel, mint a férfiakat. Ebben a tekintetben valószínűleg a legfigyelemreméltóbb mozzanat a nők szavazati joggal való felruházása. 1907-ben Norvégia szavazati joggal látta el a nőket; Norvégia volt az első európai ország ebben a tekintetben. Azóta a különböző országok egymás után ruházták fel a nőket szavazati joggal. Vele járt ezzel a parlamentben való részvételi jog is és jelenleg Finnországban, Angliában, Németországban, Magyarországon és más országokban a megválasztott törvényhozók soraiban nőket is találunk. Még azokban az országokban is, ahol a nők nem rendelkeznek ugyanazokkal a jogokkal, mint a férfiak, agitáció folyik annak érdekében, hogy a nőket is szavazati joggal ruházzák fel.

A gyermek a mai Oroszországban

Oroszország ma érdekes, forrongó világ. Az az elnyomás és elmaradottság, amely alatt az orosz nép szenvedett, most forradalmi tulzásokban boszulja meg magát. Egyetlen európai nép sem ért meg oly kevésbé, mint az orosz, arra, hogy egy új világnézet szerint berendezkedve példát adjon az emberiségnek.

Minden felborítottak és a rend biztonsága, a termelés ereje, a fejlődés egyenes vonala nem tud kialakulni. Mindig többet kell engedni az elvekből, a miket meg akartak valósítani és ami ma megvan belőlük, kérdés, hogy azt is fenn tudják-e tartani?

Az új rend vezéreinek legnagyobb gondja, természetesen, a gyermeknevelés. Hiszen ez a jövő biztosítéka. Ha a gyermekek lelkét megnyerik az új berendezés számára, akkor biztosítottak hiszik további uralmukat.

Az orosz nevelés, képzés, a gyermeknek a nagyokhoz való viszonya teljesen megváltozott. A gyermeket is "felszabadították" a család, az iskola, a társadalom, sőt az állam korlátai alól.

A gyermek új helyzete azzal állt elő, hogy maga a házassági és a családi élet is egészen más ma Oroszországban, mint a többi államokban. A házasságkötés abból áll, hogy a férfi és a nő bejelenti a rendőrségnek, hogy össze akarnak házasodni és ezzel a házasság megtörtént. Az elválás ugyanilyen simán megy. Ha ismét elmennek a rendőrségre és bejelentik, hogy elválnak, ezzel a válás megtörtént.

Ha ilyen könnyen fel lehet bontani a házasságot, családi élet sem fejlődhet ki. Hiszen a legcsekélyebb összeveszés, nézeteltérés, kellemetlenség arra indíthatja a házas társakat, hogy elmenjenek a rendőrségre és bejelentésük elválásukat.

A gyermekeket ezért legtöbbször nyilvános intézetekben nevelik. Természetesen teljesen az új rendszernek megfelelően. Öt-hat éves korában már meg lehetőséget élvez a mai orosz gyermek és nem kell félnie, hogy valaki felelősségre vonja cselekedeteit.

Az intézetekben a gyermekeknek független szervezetük van. Gyermek köztársaságnak nevezik ezeket a társaságokat. Maguk főznek maguknak, maguk tartják rendet. Nem is tűrik a nagyok beavatkozását.

Érdekes apróságok

A massaget már Hipokrates is ismerte négyszáz évvel Krisztus születése előtt, de állítólag előtte is használták. A modern gyógyászatba a holland Doktor Nezger vezette be 1855-ben.

Angliában I. Edward király 1306-ban megtiltotta a szénnel való fűtést, mert az füstöt és rossz szagot áraszt.

Hereulanum ásátásánál hirdető oszlopok is kerültek napvilágra, amikre gummiarabicummal mulatóhelyek és kereskedők hirdetései ragasztották.

DÉ

U

lán valami...
arlója, aki...
e, aztán...
hogya ma...
lepednek, a...
rek, egység...
zájuk.
Ennek a...
alsó vége o...
na a Vask...
tajtézik és...
a bolgár-ro...
Aztán ha...
nek. Havi...
határolják...
Csak az O...
szakadékon...
egy hágó a...
Amikor...
ér, északna...
volt Magy...
sarokpillére...
székelyek...
mezzék ke...
Meg is véd...
cokban. Ma...
szereztek...
kességét.
Észak fel...
lánc egész...
gyekig, aho...
son kereszt...
előtt Árpád...
hazába.
Azután a...
zordon vid...
felé hajlan...
torkollik a...
rüséges heg...
A Magas...
magyar föl...
ségek. Ha...
csillag a sz...
re. Furdote...
százai vesz...
vívó utjait a...
ták egy bo...
Innen n...
egészen dél...
pátok hatá...
hol a Mory...
a Dunába, z...
nát.
Ezen a p...
utolsó szik...
vára.
Ma már...
hirdeti, de...
büszke fal...
Duna és M...
vitézek él...
gött és elle...
förték meg...
tor vitézem...
A monda...
vét Szvatop...
hugától Dé...
Éz a mon...
Szvatopluk...
delem épite...
 régi időben

DÉVÉNYVÁRA

A TÖRTÉNELMI MULT EMLÉKEIBŐL

UGY fekszik Magyarország körül a Kárpátok hatalmas sziklabástya, mint egy óriási sarló, talán valami emberfölötti óriás sarlója, aki egyszer ide letette, aztán elgondolta hozzá, hogyha majd ide emberek telepednek, azoknak lesz itt kezek, egységes, megvédett házaik.

Ennek az óriási sarlónak alsó vége ott van, ahol a Duna a Vaskapu sziklái között tájékozik és utat tör magának a bolgár-román sík vidék felé.

Aztán hajlik a sarló keletnek. Havas, sziklás bércek határolják Erdély déli szélét. Csak az Olt folyó tör át egy szakadékon és itt-ott vezet egy hágó az uttalan vidéken.

Amikor a Székely-földhöz ér, északnak hajlik. Ez a hely volt Magyarország várának sarokpillére. Azért éltek itt a székelyek, hogy megvédelmezzék kelet támadásai ellen. Meg is védték évszázados harcokban. Maguknak dicsőséget szereztek, az országnak békeséget.

Észak felé tört a határhegylánc egész a máramarosi hegyekig, ahol a vereckei szoroson keresztül ezer évvel ezelőtt Árpád és népe bejött a hazába.

Azután az Erdős-kárpátok zordon vidéke elkezd nyugat felé hajlani és amikor beleterkollik a Tátrába, gyönyörűsége hegyi vidékké lesz.

A Magas Tátra ormai a magyar föld legszebb ékeségei. Havas tetejük lecsillog a szepesi völgyvidékre. Fürdőtelepek és nyaralók százai veszik körül. Magasba vivő utjait a turisták ezrei járták egy boldogabb világban. Innen nyugatnak, majd egészen délnek fordul a Kárpátok határhegylánca és ott, hol a Morva folyó beleömlik a Dunába, megint eléri a Dunát.

Ezen a ponton, a Kárpátok utolsó szikláján állott Dévény vára.

Ma már csak néhány rom hirdeti, de évszázadok előtt büszke falak emelkedtek itt a Duna és Morva fölé. Páncélos vitézek éltek a kőbástyák mögött és ellenséges rohamok törtek meg kemény falain, bátor vitézein.

A monda szerint a vár nevét Szvatopluk király unokahugától Devonjától kapta.

Ez a monda beszéli el, hogy Szvatopluk szláv-morva fejedelem építette a várat. Mint a régi időkben szokásos volt, az

uj várhoz jóslatot mondtak. Ez a jóslat így szólt:

A vár urnője fiatal leány legyen. Amíg e leány szívében nem támad földi szerelem, addig a várat ellenség be nem veszi, Szvatopluk birodalma dicsőségben, fényben állni fog. De ha a vár urnőjének szívébe belopódzik a szerelem, akkor nemcsak a vár pusztul el, hanem a szláv-morva birodalom is.

Ez a jóslat így magában nem volt valami megnyugtató. Mert bár akkor Petőfi még nem írta meg, hogy: A virágnak megtiltani nem lehet, hogy ne nyíljon ha jön a szép kikelet. Kikelet a leány, virág a szerelem, kikeletkor viritani kénytelen. Tehát bár akkor Petőfi még nem foglalta dalba ezt az igazságot, igazság volt ez már akkor is. Azért a jóslat meglehetősen aggodalmakat okozott.

Azonban Szvatopluk egy cseppet sem aggódott. Volt neki egy jámbor, szentéletű unokahuga. Kis gyermek korától a börtölésben, imádkozásban találta minden örömet. Társaival nem játszott, nem nevetett, nem táncolt soha. Maga volt az élő kegyesség.

Ezt a leányt Devonjának hívták és Szvatopluk neki adta az új várat és róla nevezte el. Mikor bevezette a várhoz, elmondta a király a jóslatot unokahugának és ettől fogva még jámborabb, még kegyesebb életét élt Devonja.

Azonban zivatar támadt a népek között. Kelet felől egy lovas nemzet tört át a Kárpátokon, leereszkedett a Tisza völgyébe, a nagy rónaságra. Kemény, gyors harcosok vol-

tak és itt akartak hazát szerezni maguknak.

Árpád fejedelem volt a vezérük. Egyetlen egy csatában megsemmisítették Zalán bolgár fejedelem hadseregét és elfoglalták az Alföldet. Gyors lovaikon megérkeztek a Dunához, Szvatopluk király birodalmának határához.

Szvatopluk azonban bizott a jóslatban és Devonja jámborságában, nem féltette birodalmát.

Az új harcosok híre a dévényi várba is eljutott. Csodadolgokat beszéltek róluk. Elmondták, hogy milyen bátor, délceg vitézek, milyen keményen harcolnak és milyen szilaj jó kedvvel tudnak mulatni. Hoztak nótákat is, amiket a magyar vitézek énekeltek és a dévényi várba felhangzott a magyar nóta.

Csendes holdas éjszakán kópallóra térdelve imádkozott a vár kápolnájában Devonja, mikor a kápolna nyitott ablakán át ének hangjai szálltak be a tömjénfüstös levegőbe.

Csodálatos dal volt az, a melyet még azelőtt nem hallott Devonja. Az öröm és a bánat, csapongó szilajság és szelid megadás olvadoztak a dalban. Belopóztak a szívébe és felébresztették az alvó érzelmeket.

Devonja elakadt az imádkozásban. Figyelné kezdett az énekekre és minél tovább hallgatta, annál inkább elfogta valami, amit eddig sohasem érzett. Vágyak fogták el is-

meretlen boldogság után, de ezek a vágyak nem az ég felé vitték, hanem maga előtt látta a barna harcosokat, a kikeről annyit hallott. Látta maga előtt ezüstös, csillogó ruhában a vezért, amint lehajolt hozzá és megfogta a kezét.

Nem tudott tovább imádkozni. Felment a szobájába és

nyitott szemmel álmódzott reggelig. Mikor felkelt és elment tükréhez, mely eddig vastag szőnyeggel volt letakarva, hogy világi hiúságában ne gyönyörködhessek. Most levette a szőnyeget, belenézett a tükörbe.

Ott látta magát egész hajadoni szépségében. Elpirult, a mikor meglátta magát. Megdöbbant a szíve és arra gondolt, hogyha idején fehér lován, ezüstös kantárral a vitéz, akiről álmódott, szépné fogja őt találni és boldogok lesznek.

Ettől az éjszaktól fogva rosszra fordult Szvatopluk birodalmának sorsa. Mindenünnen betörték a magyar csapatok és hódítva nyomultak előre. De Szvatopluk még most sem esett kétségbe. Azt jelentették neki, hogy Devonja, a régi kegyes életet éli. Ami a szívében történt, azt nem látta senki.

Igy érkezett csapatával Dévény alá Zvárd magyar vezér. Kemény barna szeme, délceg termete, csillogó kantárja volt, úgy ahogy Devonja megalmodta és amikor a vár alá ért, a leány megnyitotta a kapukat előtte.

Zvárd vezér gyönyörködve nézte a szép virágszálat és nyomban bele is szeretett. Devonja boldogan nyujtotta neki a kezét.

Az esetnek villámgyorsan híre futott Szvatopluk birodalmában. A király megtört, a csapatok elveszítették bátorságukat, a magyarok ellentállás nélkül foglalták el a földet.

Ez a nagy összeomlás megdöbbentette Devonját. Látta, hogy ő az oka hazája pusztulásának és egy kétségbeesett pillanatban törével sziven szurta magát és meghalt.

Zvárd vezér nagy fájdalommal borult a kedves halottra, ünnepi pompával temettette el varának udvarán. Kegyelethől a várat Devonja nevéreől Dévénynek nevezte el.

Ezt beszélnek az emlékek a dévényi romok fölött. Így vette be a magyar dal a szép várurnő páncélos szívére és a magyar lélek sugallatától így omlott össze Szvatopluk birodalma.

VISSZATÉR A DIVAT

A NŐI ÖLTÖZKÖDÉS ÉVSZÁZADOS TITKAIBÓL

A VILAG szinpadán állandóan folyik a játék, de a rendezőnek úgy látszik nimes mindig elegendő új ideája és ezért ha a történelmet tanulmányozzuk, meglepődve tapasztalhatjuk az események megismétlődését. Úgy látszik az emberek nem nagyon változnak az évek folyamán és a Bourbonok ellen felhozott vád, hogy se nem tanultak, se nem felejtettek, nemcsak rájuk, hanem az emberiség legészesebb rétegére volna alkalmazható, mert úgy az események, mint az emberek magatartása különböző helyeken és különböző időkben megképepen hasonló. A világháború alatt éppen erre a tapasztalatra hivatkozva tanulmányozta mindenki elmúlt korok eseményeit, hogy azokból vigaszt és oklást merítsenek a szomorú jelenben és különösen a napoleoni idők története állt az általános érdeklődés központjában, mert ha az események másképen alakultak az 1900-as mint az 1800-as években, de annál meglepőbb volt a kisebb, első pillanatra talán jelentéktelenebbnek látszó epizódok, az életfelfogás, a nagy átalakulás hasonlósága. Különösen megdöbbentő ez a hasonlóság, ha megfigyelésünket a divat terén kezdjük, mert itt azt tapasztalhatjuk, hogy a mai viszonyok mennyire emlékeztetnek a száz és még néhány évvel ezelőtti lezárt időre. A rövid hajú, szűk és kurtá és morálisnak nem éppen minősíthető ingbe öltözködés nem a legújabb idők legújabb hőbortja eltevelyedése vagy vivmánya, mert hát különbözőképen itéltek meg illetékes és kevésbé illetékes körök divat öfalsége tevékenységét, hanem tisztos ösökre hivatkozhatnak, akik a nagy forradalom után Napoleon udvarában éltek és akiknek korát, divatját, uralkuk egész szakát az empire nével jelöli a történelem.

A francia forradalom is, meg a császárság is állandóan az antik világot tartotta szem előtt és azt minden téren igyekezett utánozni. Az asszonyok érdeklődése is persze ezek felé a régmúlt századok felé fordult és a rokokó mindent agyonstilizáló divatja után valóságos lábba hozta őket a görög és római ruhák egyszerű formái, nemes voffalu, komoly szépsége. Ami hosszú ideig a női öltözködés legfőbb törekvése volt, a test valódi formáinak, az arc meg a haj színének elrejtése, önkényes megváltoztatása, most valósággal bűnnek látszott nekik és mert a fizika törvényei örök érvényűek és ha az inga erősen jobbra lendül, akkor balra is feltétlenül ugyanazt az ívet írja le, tehát a mesterköltés tulkapasai után most már az egyszerűség, természetesség, a test

valódi formáinak érvényesítése terén haladtak az asszonyok túl azon a határon, melyet az emberek évezredek óta szeretnének a divatnak, mint az észszerűség határát előírni, de amelynek betartására mindeddig nem volt példa. A rokokó öltözködés tetőtől talpig agyonhalmozta az asszonyokat mindenféle felesleges ruhadarabbal és még fejükre és joggal monumentálisnak minősíthető építményt rakott, az empire pedig, mikor hozzáfért a felesleg eltávolításához, szinte elvetette kissé a sulykot és valahogyan még a szűkeges ruhadarabok egy részére is kimondta a halálos ítéletet, úgy, hogy az eredmény nem a helyes, az arany közepű volt, hanem a kritikus, most már a leányok ostromozására emelhetne fel szavát. A háború arany színű, az antik szandált utánzó kis cipőskét viseltek, a ruha pedig a klasszikus lepelnek és modern ingnek volt invenciózus összeolvastása, amelynek azonban nem a test formáinak elrejtése, hanem éppen ellenkezőleg érvényre juttatása volt a célja. És nemesak a nagy parókiát, sok szallagot, virágot, dísz dobták sutba, amiknek viselését csak a nők nagyszerű, minden fájdalommal és kényelmetlenséggel bősiesen dacoló önfeláldozása tette lehetővé, hanem egyszerre még saját hajukat is megsokalták és rövidre vágott fűrtelkkel a görög fiuk frizuráját utánozták.

A mostani divat azonban csak a klasszikus ösökre önértésen hivatkozó empirenek némileg módosított utánzata. A divatos cipő tervezője is a klasszikus ókor lábbelije felé kacsingatott, a szandál lebegett készítője szeme előtt, nemesak az újra éledt szinpománál, hanem az anyagál is, a legmodernebb cipő éppen úgy, mint ókori őse, keskeny bőrszallagokból van összeszerkesztve. Meztelen lábszárral manapság persze nem lehet járni, a harisnya viszont, bármilyen pókháló is, elrontja az egészek stílusát, kitalálták a testszínű selymharisnyát, ami mint a meztelen lábszár szebb, javított kiadása szerepel. A ruha egy kis ing vagy lepel, van, de nincs, azaz úgy van, mintha nem is lenne. És a kacér frufruk, komoly kontyok és az egyéb művészi frizurák helyén fűsian rövidre vágott fűrtöket lobogtat a szél. Az apó, gombákra emlékeztető ernyőket is, mintha dényái hagyták volna örökségbe a mai divatdámáknak, az ékszerük is olyanok, mintha az első konzul csak nemrégiben tért volna vissza a farráók kincseivel megrakva Egyiptomból és minden szépasszony a sziklásírók régi királyasszonyait utánozná ékszerükben.

A ruhák néhány év óta folyton

kisebkek, szűkebbek, rövidebbek lettek, először csak a nyakat hagyták fedetlenül, azután a lábuk egyre nagyobb darabja került napfényre és az idén már télen estélyeken, sőt nyáron az utcán is meztelenül jelent meg a hát. Mi lesz ennek a vége, kérdezzétek rémülten a világ jó erkölcsiért aggó moralisták, akik lelki szemekkel szinte már látják nem éppen a világ végét, hanem, hogy a meleg nyári hónapokban a Kongó négernek vagy a természet más romlatlan gyermekeinek divatja bevonul a Szajna partjára és onnan diadalmasan hódítja meg az egész világot. Pedig a mult arra tanít bennünket, hogy aggodalomra semmi ok nincs. A divat nem logikusan fejlődik, hanem éppen ellenkezőleg, szeszélyesen ugrál különböző végletek közt és ha a ruhák az idén rövidebbek két arasszal, mint mult évben voltak, abból nem az következik, hogy jövőre újra emelkedik két araszt és most már a felnőtt nők térde is napvilágra kerül, hanem inkább az valószínű, hogy jövőre hosszú uszályt huzunk majd magunk után, porban, sárban, minden poklokon keresztül. És ha visszatekintünk a multba, tapasztalhatjuk, hogy az empire minden erkölcsi prédikációnak könnyedén fittyet

hányó divatja után jött a bieder-mayer, amikor az Illem detronizált királynéja diadalmasan vonult viszsza alattvalói körébe és rövid idő múlva már azért is megfedte az ifjúságot, mert tánc közben kilátszott a harisnyája és a kacérság magas és elítélendő fokáról tett tanúságot az az asszony, aki úgy tartotta uszályát, hogy alsószyoknyájának csipkés fodra járás közben kivillant a szoknya alól. A mostani ruhák is már csak rövid ideig haladhatnak a kisebbedés útján, minden farsangnak eljön a böjtje, és akik a ma divatját szivból szidják, vissza fogják még lenézett ruháikat sirni, amikor a magas nyak, fűző és a női test többi kintzó eszköze egy divatváltozás kapcsán újra uralkomra jut, hogy sikerrel keserítse meg életünket.

Benedek Rózsá-

LEGSZEBB MAGYARNÓTÁK

ZONGORARA VAGY HEGEDURE
KOTTÁZVA.

- Shimmy lás. 50c
- Szép kis társadalom 50c
- Szép volt mint egy álom 50c
- Teddy, Heddy 50c
- Tempó, te fruska 50c
- Van otthon egy cifra szűrom 50c
- Tyúk, de csuda szép muzsika 50c
- Vasárnap délután 50c
- Nem hivak én vissza 50c
- A lábamon alig, alig állok 50c
- Szeretnék újra rózsák között látni 50c
- Orgonvirágdal 50c
- Valahol a cigány muzsiká 50c
- Vége, vége, vége már 50c
- Mikor lsten csillagokat teremett 50c
- Penyflombok árnyékában olvasom a levelet 50c
- Sirassatok engem orgona-virágok 50c
- Szél a nóta, sir a nóta 50c
- Mikor mentél a templomba 50c
- Turi Balog Marcsa 50c
- Egy csillagot nézek 50c
- Né korholon édes anyám 50c
- Vérsvatárban 50c
- Kitették a boltot az udvarra 50c
- Apukám, ne szentelenedj 50c
- Teruska, te fruska 50c
- Amikor mindenem csak a csók 50c
- Héj cigány, halld-e 50c
- Magas jegenyén 50c
- Bármelyik 5 dal egyszerre rendelve \$2.25
- Bármelyik 10 dal egyszerre rendelve \$4.00

KÉRJEN RÉSLETES KÖNYV, LEHET, HENGER ES KOTTA-ALJEGYZÉKET.

KEREKES BROS.
Amerika legnagyobb magyar könyv és zenemű kereskedése
206 E. 56th STREET, NEW YORK CITY.

**MOST ÉRKEZETT
AZ ÓHAZÁBÓL**

Ara
\$6

Minden magyar háztartásban nélkülözhetetlen a hazai, színéből készült MOZSÁR!

4 1/4 inch magas, 5 1/2 inch széles (felső átmérő). Sulya (törő nélkül) 3 1/2 font.

Mozsártörő hossza 7 1/4 inch, sulya egy font.

Bérmentes küldés New Yorkban és a város 150 mérföldes körzetén belül. Ezen túl a postaköltséget utánvételezzük.

Kérje ingyen teljes, képes árjegyzékünket rész tálcáról, tálcákról, vánákról, gyertyatartókról, stb. Küldje el a szelvényt még ma!

BARD ART COMPANY,
24-26 West 36th St.,
New York, N. Y.

Mellékelek \$6.00-t money orderen (csekkben) és kérem a hirdetett hazai mozsarat a következő címre:

Név

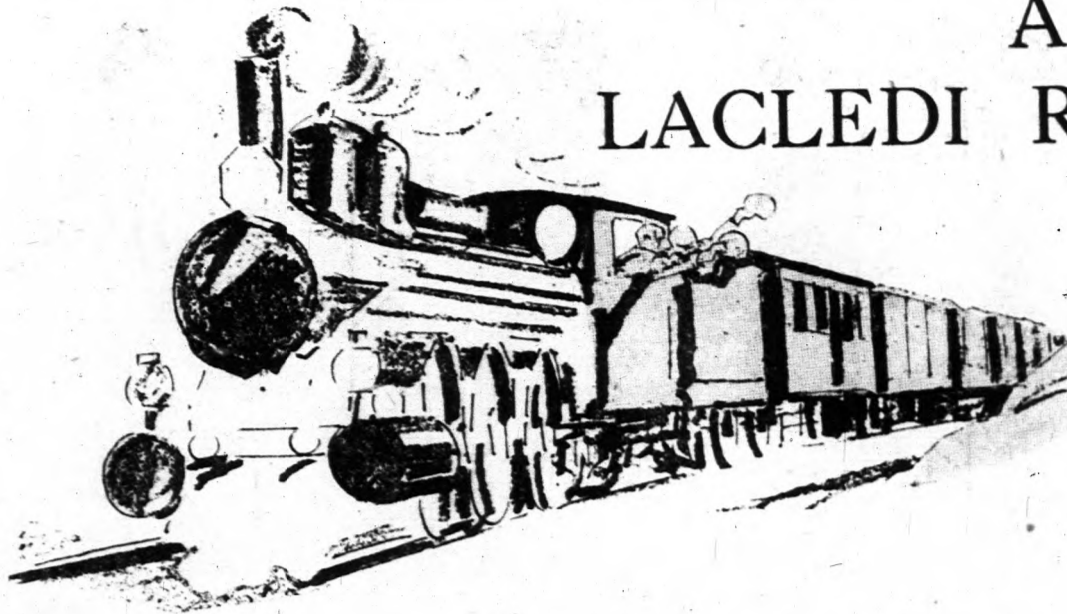
Utca, házszám, box

Város

Allam

**MINDEN DARABART JÓTALLAST
VALLALUNK.**

A LACLEDI RÓZSZÁZÁL

A
Vasárnap számára
írta:
Radványi Kálmán

IRENKÉT úgy szedték föl a vasuti sínek mellett. Óvatosan föl vitték a dombtetőn álló kis házikóba s lefekdték.

Édesanyja ráborult az ágyra és hangosan zokogott. Atyja pedig, a laeledi farm egyszerű munkása, lélekszakadva rohant orvosért.

Iréne rémülten nézte Franci bácsit, aki karjain fölhozta s most levett kalappal ott áll az ágy mellett. Majd édesanyja remegő alakjára meredt a tekintete:

— Anyuskám, mi történt velem? — kérdi szepelve. — Nem tudok járni, nem bírom mozdítani a lábamat. Anyuskám, édes!

Előnti a könny a szemét s alig látja a laeledi orvos magas alakját, aki följe hajol és figyelmesen az arcába néz.

Mr. Brown megvizsgálja Irénkét, aztán félrehívja az apát:

— Infantile paralisz! Szegény kislány, ezzel a szélütéssel örök időkre nyomorék lett.

A laeledi kis házikóra ráborult a szomorúság, amely később enyhült ugyan, de meg nem szűnt soha.

Iréne nem szaladhatott már a domboldalon lepkék után, nem szedhetett csokorba mezei virágot, nem vidította föl vidám kacagásával a farm munkásait.

Tíz éves kis testét bönává tette a betegség s odaszögezte egy karszékhez, amelyet édesanyja az ablak mellé állított.

— Nézd a vonatot, énnekem munkába kell mennem! — szólt hozzá az anyja. — Édesapád is a telepre megy.

Minden reggel megcsókolták a szülei Irénkét, aztán magára hagyták. Oda tették melléje egy kis asztalkára az ebédjét.

S Irénke egyedül maradt érzékeny szívével, színes képzeletével. Nagy fekete szemét ráirányította az egre s a kék égen a fehér felhőkre, amelyek ide-oda uszáltak, mint valami fantasztikus tulvilági bárkák.

S még egy mulatsága volt Irénkének. Házuk alatt a domb tövében mentek el a vonatok. A két sín pár jeláthatatlan messzeségből jött s a másik irányban belevesztett a végtelen puszta.

A fényes sín pár hozta-vitte a prüszkölő acélparipákat s a fekete fölragyogott valahányszor a fekete, zakatoló "házak" elrobogtak mellette. Ilyenkor kis testét fölvonozta az ablakpárkányra és vékony, fehér kacsóival intgetett a vonatnak.

A kormos mozdonyvezetők visszaintettek neki, — eleinte csak tréfából, játékos jókedvvel, később meleg örömmel.

Iréne és a mozdonyvezetők között valami kedves ismeretség fejlődött ki.

Hangtalan barátság volt ez, amely életüket meleg fényvel sugározta be.

— Nézd a laeledi rózsaszálát! — szólt egyszer Paddy ur, a campaigni kerület egyik mozdonyvezetője.

Hogy megnőtt, hogy megszépült, mióta először intgettünk egymásnak!

— Vajjon ki lehet? — tündődött a campaigni vonat feketearcú fűtője.

Ettől fogva a mozdonyvezetők és

fűtők laeledi rózsaszálának nevezték Irénkét, aki csakugyan nagyon megszépült.

Megfinomította arcát a sok bánat és széppé tették életét az apró örömek, amelyek szomorúságának fekete fátyolán mint csillogó gyémántok ragyogtak. Szeme rászokott az ég s a körülötte virágzó természet pompájára s különös mélység lakott benne.

Az évek szálltak.

Iréne szülei meggörnyedtek a munkás évek sulya alatt. Fájó aggodalom emésztette őket, hogy mi lesz a lányukkal? Ki fogja gondját viselni, ha ok már nem lesznek.

Később, valahányszor vonat közelgett Irénkéék háza felé, a mozdonyvezető fűtőtintett.

A bóna lány pedig kacagva intgetett. Hogyne! Az ő tiszteletére fűtött a vonat!

Mikor Irénke tizenöt éves lett, nagyon kedves dolog történt épen újév napján.

Ott ült az ablaknál karosszékében és nézte a fagytól megdermedt világot. A fákat fehér díszelt vonta be a tél s a ház eresztéről hosszú jégcsapok — mint valami ujjak — mutatnak lefelé a földre.

Egyszer csak távoli dübörgés hallatszott. Talán csak nem vonat?

Iréne tudta már a vonatok járását s így esodálkozva nézett ki az ablakon. Ebben az órában eddig még sosem jött vonat.

Nem is vonat volt az, csak egy mozdony, amely Centralia felől nagy sebességgel rohant. A mozdony föl volt díszítve galyakkal s mikor a domb alá ért, vidáman fűtőtintett és megállt.

Három szépen fölöltözött ember ugrott le róla, akik egyenesen Irénkéék háza felé tartottak.

Az egyiknek a karján nagy kosár volt, a másik kettő pedig egy zsákok cipelt.

Mire Irénke fölcsodott volna

ámulatából a másik sínparon is fölült egy földszített mozdony, amely pedig Campaigne felől dübörgött elő. Arról is leszálltak hárman s azok is öhozzájuk igyekeztek.

Negyedóra mulva a kis szoba tele volt emberrel. Ott állt a centráliai vasutasok három képviselője, a campaignei kerület két mozdonyvezetője s egy fűtője — és ott szorongott könnyes szemmel a háttérben Irénke édesanyja és édesapja.

Előlépett Mr. Paddy és így szólt: — Kedves kis testvérünk, elhoztuk neked a campaignei vasutasok üdvözlését és újévi ajándékát.

Itt Paddy ur nagyot köszörült a torkán és mély lélegzetet vett, mert nem volt jó szónok. Nehezen tudta a szívet kiönteni, de azért folytatta úgy, amint odahaza kitervezte:

— Évekkel ezelőtt a mi számunkra ez az ut a prüszkölő, zakatoló mozdonyon unalmas és keserves volt. Mink egyszerű munkások nem láttunk itt semmit, csak az egyenes sínpart, jobbra-balra pedig az idegen bokrokat és erdőket. Mikor te mint kislány intettél nekünk az ablakból, egyszerre más lett számunkra ez az ut. Mert mink egyszerű munkások vagyunk, ugye emberek, de azért van szívünk és jól esett, hogy a laeledi rózsaszál ránk mosolygott. Mert tudd meg Irénke, hogy mi téged elneveztünk laeledi rózsaszálának. És már otthon az állomáson így emlegettünk mindennap:

— Mára ismét intgetni fog, aztán egy vidám fűtőtintést neki!

Igy is volt mindig, ugye, emberek?

S odafordult a többiekhez, hogy bizonyítsák, amit mond.

— Megvallom, rejtély voltál előttünk. Miért ülsz mindig az ablaknál hosszú éveken át? De egyszer megtudtuk, hogy bóna vagy és szerencsétlen. Elhatároztuk, hogy segítünk rajtad s gyűjtést indítottunk a campaignei kerületben. Itt Paddy ur a

belső zsebébe nyúlt, elővett egy írást és odatartotta Irénke szemé elé.

De bizony Irénke nem tudta elolvasni, mert szép fekete szeméből csak úgy hullottak a könnyeseppek. A boldog háta gyöngyszemei végig-csepegték fehér arcán s odahullottak az ölébe.

Ekkor Paddy ur Irénke anyjához lépett és átadta neki az írást:

— Megbeszéljük a dolgot a laeledi orvossal, Mr. Brownnal s ő azt állítja, hogy Irénke baját lehetne gyógyítani a red-rocki iszapfürdőben. Hosszu évekig fog tartani, de sikerülni fog. Ugye emberek, így mondta? Erre az utalványra a National Bank minden évben kiad háromszáz dollárt.

Iréne édesapja zokogva borult Paddy ur keblére, édesanyja pedig Irénkére-borult és így sirt.

Ekkor előlépett a centráliai küldöttség egyik tagja, Knoller ur s ő is szót kért.

Knoller ur azonban egyáltalában nem volt szónok s hármonszor is belekezdett, de mindannyiszor köszörülnie kellett a torkát:

— Kedves rózsaszál... — már csak így mondom, mert megszoktuk, hiszen mint az igen tisztelt előtem szóló Paddy ur már említette... mondom mink a centráliai kerület vasutassai szintén eljöttünk. Mert mink is tudjuk, hogy kötelességeink vannak. Nekünk is könnyebb volt a szolgálat ezen a vonalon, mint tessen azt, a new hamshirei vonalon. Azért mink is... itt van, erre az írásra kiad a National Bank kétszáz dollárt, hogy jövőre is kiadjon, az a mi gondunk. Centráliaiában is szívesen adott mindenki a laeledi rózsaszál gyógyítására, ott is ismerik őt.

Knoller ur ekkor hátraintott s a küldöttség másik két tagja előtérbe hozta a kosarat és a zsákok.

— Ez meg itt egy kis újévi csokor. Fogadd jó szívvel!

S előrakta a pulykát, a hosszú fonott kalácsokat s a többi kedves meglepetést mind, amit csak egy egyszerű szív ki tud találni.

Az ünnepies jelenet után letelepedtek, ki a padra, ki az ágy szélére, előszedtek egy újévi sonkát, megszelették a kenyeret, fölbotlottak néhány üveg bort s vidám hangulatban elbeszélgettek.

S a boldogság szelleme közéjük surrant. Irénke pedig csak ült s könnyein áttört kis szíve boldogsága.

Iréne nem tudta még szavakba foglalni érzéseit, de a tekintete ezt mondta:

— Lám, milyen jó dolog örömet szerezni egymásnak! Az én mosolyom, kezem intése jól esett ezeknek az embereknek, fény sugar voltam az életükben, ok pedig meg fognak engem gyógyítani.

S tinektek elárulhatom, hogy három évi kezelés csakugyan talpra állította Irénkét. Már tud futni a réten, tud virágot csokorba szedni, segít az édesanyjának a háztartás munkájában.

S valahányszor vonat megy el a házuk mellett, intetget a mozdonynak s a mozdony egy vidám fűtőtintet, mintha mondaná:

— Ni, ott intetget a laeledi rózsaszál!

T
SÓL

jött a bieder-
llem detronizált
vonult visz-
és rövid idő
megfedte az if-
közben kilátszott
ceerság magas és
tt tanúságot az
tartotta uszá-
nyájának csipkés
kivillant a szok-
i ruhák is már
láthatnak a ki-
deu farsangnak
k a ma divatját
za fogják még
irni, amikor a
a női test többi
vátváltozás kap-
jut, hogy siker-
elünk.

enedek Rócsi-

ÉRKEZETT
HAZÁBÓL

F

var háztar-
zhetetlen a
ból készült
ÁR!

3/4 inch széles
7/8 inch. sulya
New Yorkban és
földes körzetén
postaköltséget
ezztük.
A képes árjegy-
ről, tálcákról,
startókról, stb.
nyírt még ma!

PANY,
St.,
Y.
9-t money or-
és kérem a
hozsarat a kö-

ox
EST JÓTALLAST
LUNK.

Mit tennél Sa-
mu, ha az én
cipőmben len-
néél?

Kipucoltat-
nám őket.

MÁKVIRÁG MATYI KALANDJAI

Mit szólnátok, gyerekek,
egy kis bujcsokához?

Nagyszerű lenne

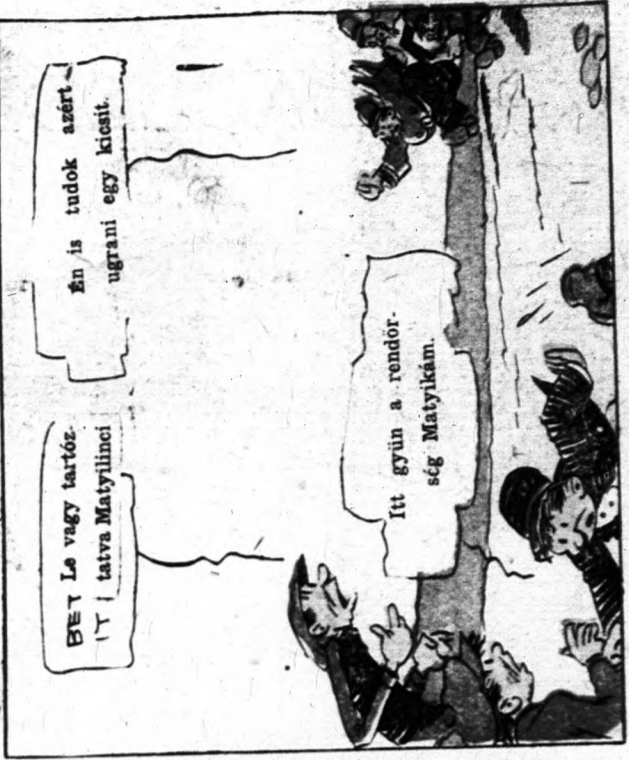
ELJEN!

Ez aztán
ugrás!

Rohanni,
gyerekek!

ELJEN!

BET Le vagy tartóz-
tatva Matyilincit

én is tudok azért
ugrani egy kicsit.

Itt gyűn a rendőr-
ség Matyikám.

Csak gyertünk.
Már nem lehet
messze.

Nezd csak, egy madár-
ijesztő, esernyővel. Ez
épen kapóra jön nekem.

Micsoda nevelés egy
madáríjesztő.

Nahát, ilyen!

HEJ?
Mákvirág Matyi volt
az a madáríjlesztő és
most elszellett.

Jól csináltam ezt az át-
repülést a víz felett, mi?

JAJ!
Mi az, forgószél?

Ez az, rendőrség, egész
szép rekord less itt
futva.

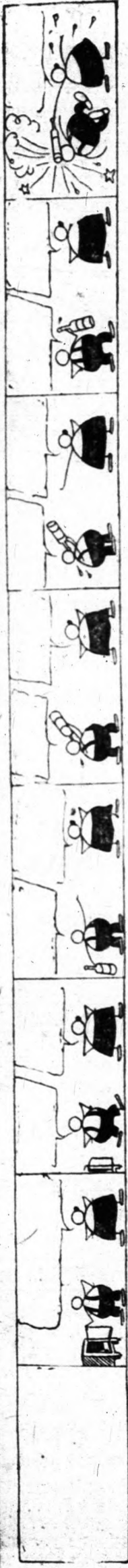

Nahát, ilyen
még én se lát-
tam életemben.

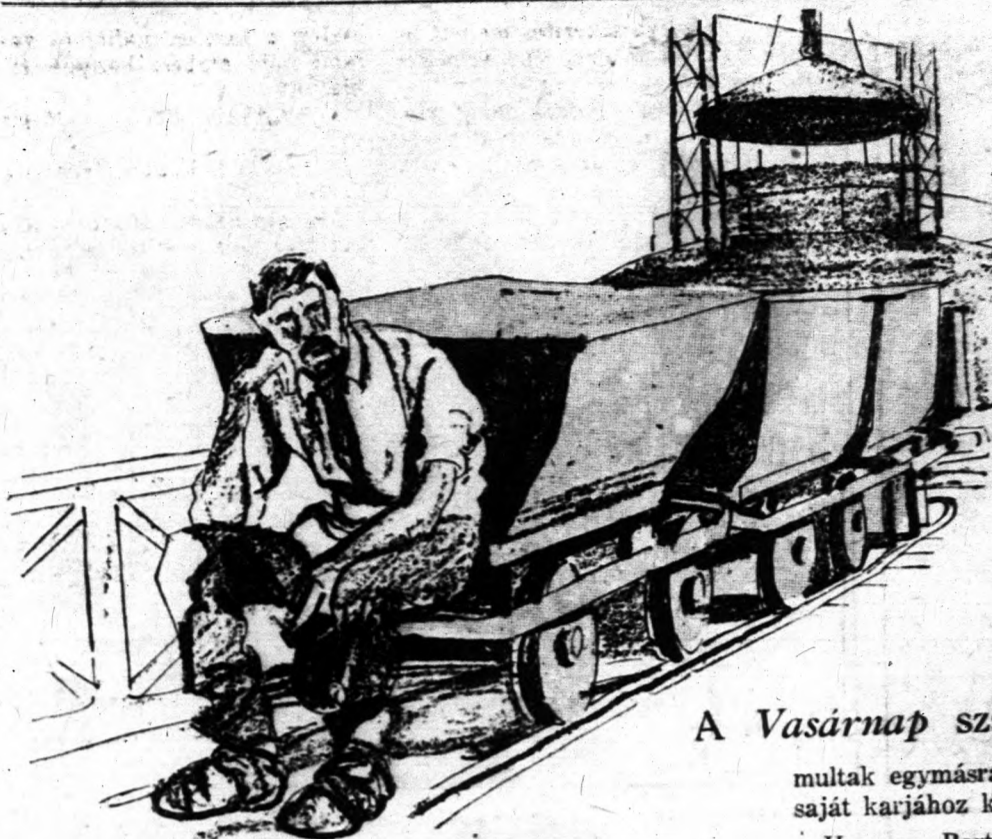

Nem baj, csak rohan-
junk, mingyárt elcsip-
jük.

World Color Printing Co. St. Louis, Mo.

mást, ann
a rettenés
Bartalis
csüriből.
szétnézett
dult. Öt-
el a szer
nézett és
solygása

BARTALIS AMBRUS HAZATÉRT

A Vasárnap számára írta: Cholnoky László

AZ amerikai egyesült acélművek pittsburgi telenén alkonyodott. Mister Brown, a hatodik ércolvastó kohó munkavezetője kis vaskabinjában éppen a pipáját tömte és azon gondolkodott, hogy a nehéz, fojtó füstben nem lesz-e kár meggyújtani a különös szumátrai dohányt, amely idegen munkások révén került hozzá?

A toronymagas, kerek olvasztó, melynek tetején a kiugró vaskabinban fészkelte Mister Brown, — pompásan dolgozott. A tető széles teraszára egyre-másra hozta a sodronypálya a szén és a vasérces csilléket, amelyeket a munkások az olvasztó szájáig toltak.

Mikor a sok csille körbefogta a lángban ragyogó poklot, egy gözdaru felemelte kéményével együtt a roppant födelet, a lángtenger pedig kiöltögette kékes, vörössárga nyelvecskéit, amíg elnyelte a kocsik tartalmát. Körül a füstben, hőségben fekete emberek nyüzsögtek, rémülten nézve mindig a kohóba, valahányszor a födél fölemelkedett.

Lenn a torony alatt most kezdődött az öntés. Az olvasztóból folyt az aranyvörös folyó. Szikrázva, párázva és vilító fényt ragyogva ömlött végig az agyagmintákon.

Az olvasztó tetején dolgozott Bartalis Ambrus. Éjjeli soros volt. A sodronyon felérkező csilléket toltá be a sinnen az olvasztó szájáig, aztán a tartalmukat belenánta az izzó pokolba.

Az alkony melázóvá tette. Hazagondolt... Mit csinálnak otthon?... Reggel van-e, vagy este?... Csöpp kis fia, felesége otthon vannak-e?... Gondolnak-e ő reá?

A füstös, nehéz levegő ránehezedett a mellére. Bágyadt, le-lecsukódó szemmel nézett szét az izzó fényt sugárzó kéménynek légióján. Istenem milyen más is ott-

hon! Itt az eget sem lehet látni... Nem sir a gyerek és nem ugatnak a kutyák!... És száll a lelke át az Óceánon, vágyakozva, sietve...

Amikor a munkája pár pillanatra megengedte, leült az egyik szénkocsira és bóbiskolva gondolt haza. Látott a lelkével, ment az udvaron keresztül a csűr felé, aztán bejárta a kis kertet. Visszajött az udvarra, elvászorgott az ablakig és sirva nézte alvó feleségét, kicsiny fiát...

Azután elaludt ő maga is. Aludt mélyen. Nem is érezte a durva szén szurását, amikor bedőlt a csillébe.

Felhangzott a jelző villamos csengő és a munkások a csillék mellé álltak. Nem vették észre, hogy valaki nincs talpon.

A gözdaru felemelte a roppant födelet és a pokol kitáította izzó száját. És ömlött bele végtelenül a szén és a vaskő.

Egyszerre két munkás borzalmasan felordított. A zuhanó szén között, a lángban egy embert pillantottak meg, amint magasan feldobta magát, aztán eltűnt a ropogva csattogó lángörvényben, ami mélységesen felhördült a különös táplálékra.

Jajveszékelés támadt, a munka megszakadt. A munkások kidülledt szemmel bá-

multak egymásra, némelyik a saját karjához kapott.

Hanem Bartalis Ambrus azóta nem volt többé sehol.

A kapornaki határban tarjos-fejű hegyek felett szállt a hold. Fodros felhők mentek kelet felé és néha elborították a sárga mennyei gömböt, mintha vissza akarták volna üzni a hegyek mögé.

A falu, sok-sok fa közé elbujt házaival, szinte ragyogott a hegyoldal. A hold fénye átszűrődött a lombok között és fátyolos, kékes sugara ráömlött a füre, virágra. Csak a hosszú sorban égignyuló jegenyék verték vissza a fényt és mint megannyi óriási barna kéz, felmutatták az égre.

A falu pihent, a kutyák is elhallgattak. Csak a bogarak zümmögtek és a szürke tücskök felelgettek a falu végén, a mocsárban a békák zenéltek.

A bakter is elszundikált, — csak egy ember volt ébren. A kertek alatt egy legény járt. Óvatosan kuszva a fák között, átátugorva a sövénykerítésen haladt a félszög felé, keresve mindenütt a homályt. Végül az egyik kert végében megállapodott.

Hosszan figyelt, amíg be mert lépni az udvarra. Oda-sompolygott a tyúkólhoz és le-emelte a kis létrát. Párszor halkán füttyentet, majd a lét-

rát odaállította a ház egyik ablakához, amely a kertre nyílt.

Még egy fütty és az ablakban megjelent a várva-várt leánya.

— Várj, — mondta halkán — megyek mindjárt.

Lesietett a kis létrán, aztán megfogták egymás kezét és sokáig nem szóltak.

Azután lassan megindultak, de alig tettek néhány lépést, amikor a leány elféredve nézett át a Bartalis Ambrus udvarára. Az ajkát tompa, rémült sikoltás hagyta el.

A legény átölelte a derekát, de ahogy átnézett a kerítésen, ő is fehér lett, mint a fal. Álltak... Nézték át...

Az udvaron Bartalis Ambrus járt. A holdfényen eléggé meg lehetett ismerni. Holdfényes, halavány arcát merev szomorúság öntötte el. Jött a csűr felé.

A kutya örömeiben szükült mellette. Csóválta a farkát, ugrált, de azért félve sirt.

Bartalis Ambrus keresztül ment az udvaron és belépett a csürbe.

A csüriből kihallatszott a széna zizegése, amint valaki a könyöklőn beadta a tehének elé, a jászolba. A tehének nyakán megkondukt a vaskolomp, tompán, reszketően...

A leány ott állt a legény mellett, aki már félt.

— Hazajött? — kérdezte halkán a legény.

— Nem! — felelté a leány. — Tegnap láttam a levelét! Azt írta, hogy még nem jöhet, mert még nincsen elég pénze! Vár!... Én istenem, mi történik itten?

Nem mertek odamenni az ablakhoz. Lekuporodtak a sövénykerítés mellé és összebujtak. Talán már azt sem tudták, hogy szeretik egy-

T AR...
la...
Pe...
irt...
kelő és bá...
lelkében, s...
reste a rim...
finom harm...
egy érezt...
tudta olvas...
Most is...
melynek ny...
érett bold...
megtalálta...
nében, aki...
dentudó as...
egy zárdán...
merte már...
szere szer...
előre lépve...
móniájába...
gis milyen...
ként ő kis...
amelynek r...
hatottan es...
pedig — m...
keresztnevé...
jobbán...
két. Elm...
ját, amely...
esetlen há...
egyszer, ké...
ban már sz...
a regény...
— Egy...
tett Olga...
eiklément.

25

AS
jóva
Nap
ragy

mást, annyira erőt vett rajtuk a rettegés.

Bartalis Ambrus kijött a csütről. Lement a kertbe, szétnézett, azután megfordult. Öt-hat lépésnyire ment el a szerelmes pártól. Odanézett és mosolygott. És a mosolygása olyan fájdalmas

volt! — Észrevett bennünket — szaladt ki a sóhajlás a legény vacogó fogai közül. — Ó az... ő az! Bartalis Ambrus megállott az udvar közepén, lehajtotta a fejét és sirt. Hallatszott a zokogása.

A kutya a kerítés mellett lelapult a földre és remegve nyöszörgött.

Ambrus gazda a házig vándorolt. Felkapaszkodott az alacsony ablakig és benézett. Sirt.

A legény nem bírta nézni tovább. Félelmében felemel-

kedett a kerítés mellől és valami nem emberi hangon átkiáltott:

— Ambrus bá!... Miért sirt?

A kis házikóban felsirt a gyerekek.

Hanem Bartalis Ambrus akkor már nem volt többé sehol.

'AZ ASSZONYY ÉS A FILOZOFUS

A Vasárnap számára
írta: Losonczy Zoltán

TARDOS, a vizimérnök, tulajdonképpen poeta volt. Poeta és filozófus. Nem irt ugyan verseket, de előkelő és bágyadt színek hordott a lelkében, s mindenütt ezekhez kereste a rimet. A filozófiája pedig a finom harmónia volt, amelybe — úgy érezte — az egész világot bele tudta olvasztani.

Most is, itt a nyaralóhelyen, a melynek nyári pompája soha nem érzett boldogságban fürdette meg. Megtalálta a legszebb rimet Voráry-nében, aki halk volt, rejtelmes, mindentudó asszony, mégis lányos, mint egy zárdanővendék. Négy hete ősmerte már és a maga filozófiai módszer szerint lassan, de mindennap előre lépve vonta bele lelkének harmóniájába. És a négy hét alatt mégis milyen messzire eljutott. Esténként ő kísérte haza a Remete-lakig, amelynek rácsos kapuja előtt meghatottan csókolta meg a kezét, Olga pedig — mert már szabad volt a keresztnevének szóllitania — mindjobban kinyitotta előtte a lelkét. Elmondta leánykori ábrándját, amelyet elfagyasztott szerencsétlen házassága. Bevallotta, hogy egyszer, két év előtt, asszony korában már szerelmes volt valakibe, de a regény elszakadt.

— Egy ostobaság miatt, — nevette Olga — a lovagom utálta a ciklámment, az én illatszeuvedélyemet

és emiatt elhidegültünk.

Kivette a zsebkezdőjét és gyöngöden Tardos arcára tapasztotta.

— Hát mondd, nem isteni megreszgedni tőle?

Tardos ezen az éjszakán részegen ment haza.

Másnap egy kis rikító szín vegyült ebbe a harmóniába. Az autókirándulásban bemutatkozott Vozáry-nének Lámpás Pista, az urlovas, aki egész nap nem tágitott mellőle. Tardos nem féltette a pozícióját ettől a huszárosan nyers embertől, csak Olgát sajnálta, hogy reggeltől estig Lámpás hangos tréfáit és kiméletlen udvarlását kellett hallania.

Aznap ketten csókoltak kezét Olgának a rácsos kapu előtt. Mikor egyedül maradtak, a barnaképu lovas csettintett a nyelvvel.

— Pompás asszony, csak egy kicsit holdkóros. Pezsgő helyett ciklámment iszik. De a kedvéért én is megiszom.

Tardos sajnálkozva mosolygott a brutális nekihevülésen. A ciklámment pedig Lámpás Pista szájában kegyeletlenségnek tartotta.

A ciklámment. Milyen más illata volt ennek az ő lelkében. És Olgában. Még néhány nap s akkor a ciklámment fogja teljessé tenni a harmóniájukat. A Derna-patak völgyében — a fürdőn senki sem tud róla — már bimbózik a ritka virág. Még néhány nap és elviheti Olgának az

első bokrétát. Harmine ciklámment köt bele: harmine napja ismerik egymást. Ez lesz a vallomás.

— És a bimbók kinyitnak. Tardos mohón tépte a völgyben a lilaszínű virágokat, amelyekre örömkönnyet hullatott a harmat. Elfogódva nyitott be a bokrétával a Remete-lakba, amely alétan szunnyadt a nagy melegben. Sehol egy élő lélek s ő be volt már a szalonban, anélkül, hogy valakivel találkozott volna. A szobában ismerős illat, a ciklámment, de ezuttal tulerősen, fullasztó gorbosággal telve vele a levegő. Leült a zongorához, gondolta, játszani kezd és ezzel jelenti be magát. Már le akart csapni a billentyűkre, amikor észrevette, hogy a zongorán egy pár férfikeztyű van és egy hatalmas parfümös üveg. Az üveg nyitva: ciklámment. Mintha a keztyűk tették volna a zongorára.

Egy pereig halott esend. Azután a szomszéd szobából hangok.

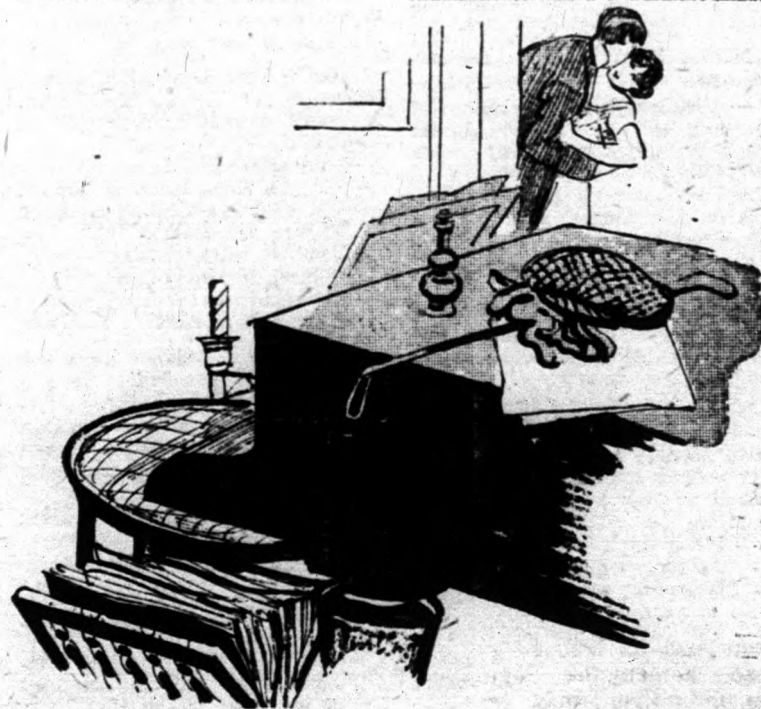
— Maga vadember.

— De amikor a világ legszebb szája, a legszebb nyaka... legszebb válla...

— Elég már, vadember.

— Nem elég. Részeg vagyok magától és imádom és ha akarja, megiszom magáért a ciklámment is.

Tardos rémülten állott fel a zongora mellől és csendesen, nehogy észrevegyék, kiment a szobából. Ment a forró napban lehorgasztott fejjel és nézte a harmine ciklámment, amely az ő harmine napját jelentette. A harmine napra gondolt, a melyben mindig egy észrevétlen lépést tett Olga felé a szent harmóniában. Azután a nyers lovasra gondolt, aki egészen Olgáig jutott harmónia nélkül, három brutálisan rövid nap alatt. Miközben úgy érezte, hogy valami hiba van a filozófiai rendszerében, amerre ment az utcán, egymásután übölt le a földre a ciklámmenteket. Mind a harmine szálat

25 cent szállítási és csomagolási költség
beküldése után biztosan számíthat
arra, hogy

A SZABADSÁG NAPTÁRÁT

jóval karácsony előtt kézhezkapja! Ezidei
Naptárunk példátlanul gazdag tartalommal,
ragyogó kiállításban jelenik meg.

UJITSÁ MEG ELOFIZETÉSÉT!

LIS
US
RT

László

a ház egyik
y a kertre

és az ablak-
a várva-várt

mondta halkán
járt.

is létrán, az-
egymás kezét
szóltak.

n megindul-
ek néhány lé-
leány elfehé-
a Bartalis
ra. Az ajkát
koltás hagyta

lelte a dere-
nézett a kerít-
lett, mint a
létek át...

Bartalis Am-
holdfényen
tett ismerni.
alavány arcát
ság öntötte el.

mében szükölt
álta a farkát,
félve sirt.

brus keresztül
on és belépett

kihallatszott a
amint valaki
eadta a tehe-
lba. A tehének
ndult a vasko-
reszketőn...

állt a legény
r félt.

? — kérdezte

felelte a leány.
tam a levelét!
még nem jöhet,
sen elég pénze!
teneim, mi tör-

odamenni az
kuporodtak a
mellé és össze-
már azt sem
szeretik egy-

A TYUKTOJÁS

A Vasárnap számára írta: Nyáry Andor

Élt a faluban egy öreg koldus. Márton bácsinak hívták. Ott lakott a falu végén a Putri sorban, ahol a koldusok éldegéltek. Igen szegény ember volt, nem volt neki egyebe, mint a földből vert kis putrija, meg a felesége, akivel innen-onnan már negyven esztendeje osztozkodott a szegénységben.

Ötöt meg Kati néniék hívták. Az ember hetven éves volt, az asszony meg hatvan. Nagyon jámbor, jóra való pár volt. Ismerte, szeretete őket az egész falu. Pénteken, a kéregetés napján, amikor — hol az egyikök, hol a másikok — háttára kerítette a koldustarisznyát és elment kéregetni, az emberek sajnálva adtak nekik, tudták, hogy megérdemlik.

Nem is panaszkodtak sohasé. Ha koldulás után hazatértek, kiültek a padra, a putri elé és beszélgettek.

Arról folyt köztük a szó, hogy mit csinálnának akkor, ha a Szerencse egyszer rájuk mosolyogna.

Tervezgettek, szótták az álmokat. Az ember úgy határozott, hogy birtokot venne, aztán tehenet, lovat. Kati néni helyeselte az ura válsztását, de mert nagyon jószívű, szelíd asszony volt, a szegényekre is gondolt, hogyha bekövetkezne a gazdagságuk, hát nem szabad ám megfélekedezni a koldusról sem.

Márton bácsi majdnem megmérge-sedett:

— Megfélekedezni a koldusról? No, még csak az kellene! Tudom én, hogy milyen a szegény ember sora. Magam is az vagyok.

Aztán elhatározta magát: A fél-jövedelmemet mindig a szegényeknek adnám.

Kati néniék még a könnyei is kipotyogtak a meleg szóra: — Ugy-ugy, — mondta szaporán, — ha minden módos ember úgy gondolkodna, mint maga, jó dolguk lenne a szegényeknek.

Márton bácsi megszívta a pipáját: — Lenne is, — mondta büszkén, aztán elnézett a messzeségbe.

A déli nap meleg sugarával rá-
esókolt az öreg házaspárra.

Márton bácsi ásitott egyet: — Meleg van, — mondta aztán.

— Az ám, — felelt rá Kati néni.

— Elálmosodik az ember.

Az urára nézett: — Tán jó volna, ha lefeküdné?

— Abbiz nem ártana, — ásitott megint az ember, — korán felkel-

Azzal felkeltek mind a ketten, szép lassan beballagtak a putriba. Márton bácsi letette a pipáját az asztalra, aztán lefeküdt az ágyra és elaludt.

Kati néni meg kiült a tornáczra, a térdei közé fogta a lábait és hozzáfogott, hogy meghámozza a vacsora-ra való krumplit.

Hámozgatta, pucolgatta. Márton bácsi meg aludt, mint a bunda.

Péntek délelőtt volt. Márton bácsi nyugtózott egyet, aztán a nyakába akasztotta a tarisznyáját:

— Elmegyek kéregetni, — mondta az asszonyának.

— Csak menjen, — biztatta Kati néni s a dolga után látott.

Az ember pedig elment a falu felé.

Ment, mendegélt, beállított az ismerős házakba, elimádkozta a könyörgő imáját, aztán tovább lépett.

Minden házban kapott valamit. Mire a falu tulsó végére ért, puposra telt a tarisznyája.

Volt abban minden, amit az ember csak elgondolhat. Kenyér, liszt, krumpli, turó, zsír, vaj, meg — tudja Isten, hogy mi nem.

Igen meg volt elégedve a napi alamizsnával.

Megigazitotta a hátán a pupos tarisznyáját, aztán megfordult és elindult, hogy hazamegy.

De alig hogy megfordult, szembe találta magát egy kis gyermekkel. A gyerek megállt az öreg előtt és megszólította:

— Jó napot bácsi!

— Agyon Isten nekem is kistiam, — szólt az öreg s a kezére mutatott.

— Mi van a kezében?

— A gyerek bátran felelt: — Tojás. Tyuktojás.

— Hová viszed?

— Magának hoztam.

— Nekem? — vidult fel a koldus s jobban szemügyre vette a gyereket. — Ki fia vagy? — kérdezte aztán, mert jóformán minden gyermeket ismert a faluban, de nem emlékezett rá, hogy ezt a kis pufók fiút valaha látta volna.

A ficska a kérdésre a házak felé mutatott:

— Ott lakom a szomszédban.

Márton bácsi lehajolt: — Hát csak tedd bele azt a tojást a tarisznyámba.

A gyerek beletette a tojást a tarisznyába, aztán elkészönt az öreg-től; az öreg meg tovább állt:

— Isten fizesse meg fiaeskám! Lassan ballagott hazafelé. Nagyon jókedve volt. Kati néni járt az eszébe, hogy hogyan megőrül majd, ha meglátja a pupos tarisznyát. A jövő péntekig megélnék belőle gondtalanul.

A gondolatra még dudorászott is. Amint ment, mendegélt, dudorászgatott, egyszer csak hallja ám, hogy a tarisznyában kotyogor valami:

— Kipp, kopp!

Az öreg fölélni kezdett:

— Mi lehet ez?

Levette a hátáról a tarisznyát és megnézte.

Hát a tyuktojás kotyorgott benne, amint a lépések közben ide-oda verődött:

— Na, az áldóját ennek a tojásnak, — gondolta Márton bácsi, — még utóbb összetörik. Jó, hogy észrevettem.

S hogy össze ne törjön, kivette a tarisznyából s a zsebébe tette.

Aztán megint tovább mendegélt.

Alig lépett azonban néhányat, a keze a zsebéhez ütődött s a tojást majd összetörte.

— Az ördög ezt a tojást! — mörgeledött, — még utóbb összetöröm. A tojást bekötötte a kendőjébe a lóbálva vitte.

Ugy jó volt. Emiatt már nem volt vele baj, mindannak dacára a tojás sehogyan se ment ki az eszéből.

Minél közelebb ért a putrihoz, annál jobban piszkálta a dolgot.

— Ki lehetett az a kis gyerek, aki a tojást adta. Aztán miért adta. Aztán meg miért nem mondta meg a nevét, amikor kérdezte tőle, hogy kinek a fia?

Amint így gondolkozott, birkózott magával, a szíve hitrelen megdob-bant:

— Az a kis gyerek a Szerencse volt, akiről a minap beszélgettek az asszonyval, hogy mit csinálnának, ha egyszer rájuk mosolyogna! Az volt! az, az! Azért nem mondta meg, hogy ki fia. Azért! Azért ment eléje, hogy rámosolyogjon.

Az öreg koldus halántéka sebesen lüktetett: — De hogyan mosolygott rá? Erősen törte a fejét.

A kendő meglödült a kezében, a tojás a combjához ütődött: — Koty!

Márton bácsi felkiáltott: — A tojás!... Hát persze!

Hirtelen kisütött mindent: — Azért adta a Szerencse, hogy vele megszerezsem a földet, a lovat, a teheneket! Hogy erre nem gondoltam!

Mindjárt ki is főzte a tervet: Elkéri a szomszédtól a kotlóstyukot, a tojást alája teszi. A tojásból csirke lesz, a csirkéből pedig tyúk. Az megint tojik. Ennek a tojásait is kikelteti, azokból is tyúk lesz. Ezek megint tojnak. Ezeket megint kikelteti. Mikor aztán már sok tyúk lesz, eladja őket, az árán meg vesz gedát. A gedának lesz kis gedája, ennek megint. Aztán a gedákat adja el s az árukon tehenet vesz. Mikor aztán a tehenek borjúja lesz, a borjúkat újra borjúja s így to-

vább, eladja a teheneket, az árán vesz földet. A föld terem és lesz mindenük, amit csak a szemök-szájuk kíván s gazdagok lesznek.

Alig várta, hogy hazaérjen s elmondja szerencsésjét az asszonynek.

Meggyorsította a lépteit és sietett, ahogyan csak öreg lábai bírták.

Mikor a szobába benyitott, Kati néni a kemence szélén bóbiskolt.

— Kati, Kati! — kiabált boldogan Márton bácsi s mielőtt még az öreg asszony felelhetett volna, nagy lármát csapott, — gazdagok leszünk, lesz földünk, házunk, mindenünk! A Szerencse ránk mosolygott.

Kati néni felugrott, mintha tűt szurkalt volna bele:

— Hogyan? Hát beszéljen!

— Így-e! — szólt az ember, a kendőből elővette a tojást s az asszony felé tartotta. — Tudod-e, mi ez?

Kati néni szíve sebesen vert:

— Tojás.

Az — bóbiskolt Márton bácsi. — Ebből lesz a gazdagság — s a tojást az asztalra tette.

Az asszony szája széle csalódásra konnyadt:

— Ebből! — mondta kételkedve.

— Ebből ám! — híreskedett az öreg koldus, aztán elmesélte a tervét.

Kati néni hallgatta, hallgatta s mikor az ura elmondta a tervet, felkiáltott:

— Hanem ha gazdag lesz, gondoljon ám a szegényekre is.

Márton bácsi boldog arca hirtelen megnyult: — Mit? — kérdezte bizonytalanul. — Hogy gondoljak a szegényekre?

Elhuzta a szája szélét: — Tán biz azért küzdöttem hetven esztendőn keresztül, hogy a jó-módot a szegényeknek adjam.

Nagyot kiáltott: — Abból nem lesz semmi! Rácsapott az asztalra, a tojás meg gurult, gurult, aztán puff! leesett az asztalról és összetört. Na, gazdagság. Elvitte az ördög!

Márton bácsi utána kapott s a nagy mozdulatban leesett az ágyról és felébredt.

A puffanásra Kati néni féltette a lábát s beszaladt a tornáczra: — Mi történt? — kérdezte ijedten, mikor meglátta az urát így előtte fekvő.

Márton bácsi feltápászkodott, aztán elmondta az álmát. Kati néni nagyot nevetett:

— Lám, lám! Megverte kendet az Isten. A gazdagságának csak híre volt s máris elpártolt a szegényektől.

Márton bácsi maga elé nézett: — Igazad van, mondta szomorúan, de aztán hirtelen felcsattant a szava: — No, azért nem olyan biztos, hogy gazdag lettem volna, ha a tojás meg is maradt volna.

— Miért? — kérdezte az asszony. — Hátha a tojásból kakas kelt volna, — szólt az öreg s megvigasztalódott. Mert hát az emberi természet olyan, hogy szereti magát állítani még akkor is, ha a maga kárára megy a dolog.

Az emb-
lön-külön
lában van
sut nem
fejlődnek
egyes társ
vannak a
Az iskolai
"brügö"-
más helyen
meg "marc
ve az ipar
seknek, ur

Van tehát
joknak is
az újabb
élet gyümö
találtak eg
melyet nem
tött a ha
tolvajok aj

Összesen
van ebben
közül 19 m
tolvajok kö

A százöt
tolvajok dí
hogy nyelv
idegen szó
nyelvben. K
csak: a kaj
ja és a cal
tett, hogy

Magyar
rikkanónak
parónak, a
kondást sz

Zsidó sz
annyit jele
görög és la
amit aligh
kött kicsap
először.

A tolvaj
eszu, gyors
egész vilá
lón érdekes
országban
leleményes
sonyítja.

Aprilis
a legnagyobb
Kant Bm
Königsberg
egész élete
kölbe, itt
itt is halt

Eddig me
hantja föl
vezik, hogy
litanak föl
ki, melyben
lom kiváló
a pályázat
elégítő.

Most új
rozták el,
porosz műv
lyázat vég
eredményt.
A sir fö
hos építés
akadémia
Er egy ny
a hely föl
Minden fö
Még a vas
kot körül
felirások
hely föl
márvány k
Az ember
gondolkod
zott a nem
móltképe

A RÉGI MAGYAR TOLVAJ- NYELV.

Az emberek egy-egy körének külön-külön nyelve van. Minden családban vannak szavak, amiket másutt nem értenek. Még inkább kifejlődnek a külön szavak és szólások egyes társadalmi osztályokban. Így vannak a diákoknak külön szavai. Az iskolai ebédnél egyik helyen "brugó"-nak hívják a kenyert, más helyen "szaty"-nak, másutt meg "marci"-nak. Van külön nyelve az iparososztályoknak, földműveseknek, uri osztályoknak.

Van tehát külön nyelvük a tolvajoknak is. Eddig azt hitték, hogy az újabb fejlődés és a nagyvárosi élet gyümölcse. Most azonban megtalálták egy szójegyzéket 1782-ből, melyet nemes Gulátsy Gábor gyűjtött a hajdu-városokban elfogott tolvajok ajkáról.

Összesen 74 tolvaj szakkifejezés van ebben a gyűjteményben. Ezek közül 19 még ma is használatos a tolvajok között.

A százötven évvel ezelőtt dolgozó tolvajok dicséretére legyen mondva, hogy nyelvükben nem volt annyi idegen szó, mint a mostani tolvajnyelvben. Két német szavuk volt csak: a kajzer, a zsványok kisbírója és a caltovaj, ami annyit jelent, hogy: fizess!

Magyar szavak voltak: a kaesát rikkanónak nevezték, a tyukot kaparónak, a csizmát felrántónak, a kondást szürhordónak.

Zsidó szavuk is volt: piédi, ami annyit jelentett, szaladj! De voltak görög és latin eredetű szavak is, amit alighanem a hozzájuk lezülköt kicsapott diákok használtak először.

A tolvajnépek, ezeknek az élénk eszű, gyorskezü csirkefogóknak az egész világon megvan a maguk külön érdekes nyelve és hogy Magyarországon sem hagyta őket cserben leleményességük, ez a régi írás bizonyítja.

KANT SIRJA.

Április végén volt Königsbergben a legnagyobb német filozófusnak, Kant Emánuelnek emlékünnep. Königsberg városához fűződik Kant egész élete. Itt született, itt járt iskolába, itt lett egyetemi tanár és itt is halt meg.

Eddig nem állt méltó emlékmű sirhantja fölött. Pedig már régen tervezik, hogy megfelelő síremléket állítsanak föl neki. Pályázatot írtak ki, melyben az egész német birodalom kiváló művészei résztvettek, de a pályázat eredménye nem volt kielégítő.

Most új pályázat kiírását határozták el, még pedig csupán keleti porosz művészek számára. Ez a pályázat végre meghozta a kívánt eredményt.

A sir fölé emelendő épületet Lahos építész, a Königsbergi művészakadémia tanára fogja készíteni. Ez egy nyílt, komoly csarnok lesz a hely fölött, ahol Kant nyugszik. Minden feltűnő díszítés hiányzik. Még a vasrácsos is, mely a csarnokot körülveszi. A falon egyszerű felirásos tábla Kant nevével és a hely fölött, ahol Kant pihen, egy márvány koporsó.

Az emberiség egyik legnagyobb gondolkodója nagy dicsőséget szerzett a német nemzetnek. És nemzete méltóképpen őrzi meg emlékét.

A PAJZSMIRIGY ATÜLTETÉSE.

Steinach bécsi professzor fedezte föl azt a csodába illő dolgot, hogy az ember pajzsmirigyén végzett műtéttel meg lehet szüntetni az öregség következményeit. Betegei az operáció után láthatólag megfiatalodtak.

Ennek a szenzációs felfedezésnek szétfutott a híre az egész világon. És bár a tudós professzor meglehetősen elzárkózott kísérleteivel, mégis igen sokat írtak róla és még tréfas dalok, apró szinadrabok is keletkeztek arról, hogyan lesz a vén emberből, vén asszonyból egyszerre fiatal.

De akármennyit tréfáltak is erről, Steinach professzor felfedezése komoly dolog, bár a tudomány még tovább kell fejleszteni az első kísérleteket, mielőtt általánosan alkalmazni lehetne.

A Steinach nyomában kísérletező tudósok közül kiválik a párisi Voronov tanár, aki főleg olaszországi útján számos sikerült műtétet végzett. Rómában és Milánóban a tudós világ minden alkalmat megragadott az ünneplésre és az olasz nemzeti színház ünnepi előadást rendezett a tiszteletére. Egy új vigjátékot mutattak be, amely ő róla szól.

Az olasz tudósok karöltve dolgoztak vele. Marro római professzor Turinban megfiatalító műtétet végzett az egyesített Steinach és Voronov-féle módszerrel.

Marro főleg a test általános megfiatalítását tűzte ki célul. Rájött, hogy a műtét előmozdítja a hajnövést, fokozódó munkakedvet és munkaképességet teremt.

Első betege egy 72 éves aggyastyan volt, aki előrehaladott érimezsedésben és kínzó asztmában szenvedett.

Második betege egy 12 éves fiú volt, egy testi és szellemi fejlődésben erősen visszamaradt gyerek.

A műtét után már néhány hónap múlva mutatkozott a meglepő hatás. Az aggyastyan asztmája lényegesen enyhült és érimezsedése megállt. Még meglepőbb volt az eredmény a fiúnál, aki pár hónap alatt többet fejlődött, mint azelőtt évek folyamán.

Ezen a téren tehát még csodálatos eredményeket érhet el az emberiség és a tudósok szorgalmasan dolgoznak is rajta, hogy a felfedezést kísérletekkel minél jobban tökéletesítsék.

ŐSI ÉPÍTMÉNYEK MEXIKÓ- BÁN.

Mintegy tizenöt évvel ezelőtt San Juan völgyében, Mexikóban, egy indián érdekes szobor darabot talált. Azon a helyen egy nagyobb domb volt, melyet kisebb dombok vettek körül.

Az indiánok ezt a dombosportot Teotihuacannak nevezték, ami "nyit jelent: Az istenek leszállnak a földre.

A tudós kutatók először a legnagyobb dombon kezdtek ásni és falazott kövekre bukkantak. Mélyebbre ástak és íme egy óriási piramis került elő, olyanforma, mint az egyiptomi piramisok. Ezenkívül igen sok kisebb-nagyobb szobrot és egyéb farragványt találtak.

A kisebb dombokon is folytatták a kutatást és itt is piramisok tűntek elő a föld alól. Aztán kitört a forradalom és jó időre abban maradt a tudományos kutatás.

Most azonban újra kezdtek és már egy egész hatalmas város romjai kerültek napvilágra palotákkal, templomokkal.

Azt mondják, hogy a várost még a toltékok építették és az asztékok betörésekor maguk temették el az ellenség elől.

MAGYAR VÁROS.

Máig is van két város a Kuma folyó partján, amelyek közül az egyiknek Nagymagyar, a másiknak Kismagyar a neve.

Magát az ősi várost Anusirván perzsa király építette, a Szaszeandák dinasztiájából, 528 körül.

E városok Terek kormányzóságban vannak, nem messze a Kaspi tengertől, Asztrakántól. Nagymagyart az őrmények 1849 óta, amióta régi hazájukból idetelepedtek, Kara-Baglinak nevezik, az oroszok pedig Szventa Kresztanak, ami szent keresztet jelent. De régi magyar neve ma is él a köztudatban, sőt a hivatalos névtárban is szerepel. Külvárosát Régimagyarnak nevezik. Itt állott az Anusirván által alapított város.

A régi Kismagyart, melyet a tatárok Kicskine Magyarának, az oroszok Burgona Magyarának neveznek, mert földesura burgundi szőlőt ültetett a határába, teljesen eloroszították, előbbi lakosait, a nogaji tatárokat kizsoritván. 1319-ben még kolostoruk volt itt a ferencrendieknek. A város 1400 táján rombadőlt és csak 1722-ben építették újra. 1895-ben a Zichy-expedíció e városnak már romjaiból is keveset látott. A föld alul kikerülő kékre festett zománcos téglák emlékeztették a régi Magyarváros keleti műemlékére. Egyébként gazdag őrménytelep van itt, mely földműveléssel és szőlőtermeléssel foglalkozik.

Ezek az elvesző emlékek mutatják, hogy ezen a vidéken valaha magyarok laktak. De aztán tovább vándoroltak, egy-egy emlék hirdeti csak régi életüket.

HATSZÁZÉVES PÖR.

A szerbiai hatóságok nemrégiben egy hatszáz év óta húzódó pörben hoztak végleges határozatot.

Van ugyanis a hercegoniai hegyekben, az Isten háta mögött egy kis falu, Szeenicának hívják. Ennek a kis falunak a tizennegyedik században Bosznia királya Gromatesa, Klisevó, Maginszka és Mraviljeiak községekét adományozta.

Csak hogy az ajándékozásban az volt a hiba, hogy ezek a községek akkor a raguzai köztársaságé voltak, tehát a boszniai király nem rendelkezett velük.

Ezzel kezdődött a pör. Mikor a vidék török uralom alá került, a török hatóságok hol az egyik félnek adtak igazat, hol a másiknak, aszerint, hogy melyik fél fizette meg őket jobban.

Azután Dalmácia Ausztria birtokába került, Heregovina török maradt, majd mikor ezt is elfoglalta a monarchia, mint külön területet kormányozták, így még mindig nem lehetett a pört eldönteni.

A világháborúra volt szükség, hogy ez a kérdés rendbe jöjjön. Most, hogy az egész vidék egységesen szerb fennhatóság alá került, a szerb hatóságok kimondták, hogy hatszáz évvel ezelőtt a boszniai királynak igaza volt és Szeenicafalut megilletik a neki adományozott területek.

NYERITÉSRE PATKOLÁS.

Erdély régi történetéből maradt fenn ez a történet:

Kapi György Hunyad vármegye főispánja volt és az aranyosi várban lakott a Maros mellett családjával.

Egyszer kintek leányai az ablakon és lent a folyón székely legények mentek tutajon.

A leányoknak valahogyan nagyon fura és hangosan hangosan fülkacagtak. Erre a székely legények szilaj kedvükben elkezdtek hangosan nyeríteni és nyerítettek föl a váralakba, amíg tutajjukat

A VILAMOS FÉNY, MINT ORVOSÁG.

Clifford lord Charleighben tudós gazda és állandóan foglalkozik a mezőgazdaság megoldatlan kérdéseivel.

Igy tanulmányozta a száj- és körömfájást, mely szerinte, tulajdonképpen pusztít Anglia marhaállományában. Ezért kereste az orvosságot.

Kutatásai közben rájött arra, hogy Angliában igen kevés a délutáni nap. Ez károsan hat a növényzetre és ezért a beteg növényektől kapja a szarvasmarha a száj- és körömfájást.

Orvosságul azt ajánlja, hogy a délutáni napfényt villamos világitással kell pótolni az állatoknál. Vörös és sárgászürke villamos lámpákat kell az állatok közelében felállítani, mely ilyen szinten a délutáni nap sugarai. Ha naponta egy óra hosszat csak ilyen sugarak az állatokra, meggyógyulnak tőle.

Másfél év óta végzi kísérleteit a téren Clifford lord teljes eredményel.

Most felszólítja Anglia gazdag földbirtokosait, hogy folytassák megkezdett kísérleteit és meg van győződve, hogy a száj- és körömfájást mindenütt alaposan ki fogják gyógyítani.

A WITTENBERGAI EGYETEM VÉGE.

Négy száz esztendeje múlt, hogy Böles Frigyes aszsz választó fejedelmegye alapított Wittenbergában. Az egyetem első tanárja között volt Luther Márton dr. a reformátor és Melancthon Fülöp dr., akit Németország tanító mesterének neveztek.

A wittenbergai egyetemet a reformáció világhírűvé tette és különböző országokból tödultak oda az ifjak. A tizenhatodik században igen sok volt a magyar egyetemi hallgató Wittenbergában. Luther német nyelvű előadásait kevesen hallgatták közülük, mert nem tudtak németül, de Melancthon előadásain mind ott voltak, mert Melancthon latinul tanított.

Luther és Melancthon után vesztett régi fényéből a wittenbergai egyetem. Azután a háborus világ fojtogatta a tudományt. A tizen-nyolcadik században azonban újra szép hírnek örvendett. Itt járt a többi között Lessing is, a híres német író.

A tizenkilencedik században a porosz kormány a wittenbergai egyetemet Halle városába helyezte át és ebben a mozgalmas iparvárosban új hatalmas fejlődésnek indult. Egész a háboru kitéréséig évről-évre számosan keresték föl magyarok.

Wittenbergában a régi egyetem-ből csupán egy papokat képző iskola maradt. Ezt az iskolát, takarékosági szempontból, most megszüntette a német kormány. Így Wittenbergában a tudomány oltárán az utolsó fény is kialudt.

tovább nem vitte a Maros.

Fülébe jutott azonban ez az eset Kapi György urannak és mód felett megharagudott. Kiadta a parancsot embereinek, hogy üljenek esónakba, ériék utól a székelyeket és hozzák föl a várba.

El is érték a székelyeket, vissza is hozták.

Erre Kapi György a következő kemény ítéletet mondta ki rájuk: — Ha nyerítetek, lovak vagytok. Mivel pedig nincsen patkó rajtatok, megpatkoltatlak benneteket.

Tízves patkót veretett valamennyinek a talpára.

Bizony azok a régi jó idők nem voltak mindig jók. Többet engedett meg az öntény magának, mint mai napság, amikor nem egyes urak székelye ítélt, hanem a törvény.

A HEGEDŰS

Irta: Szilágyi Géza

Vonóját végig huzza rajtam
S belém nyiszál esetlenül.
Hiába jajdul fel az ajkam:
A rém csak egyre hegedül.

Én vagyok ócska hegedüje,
Minden rekedt nótája gyász.
A hurokat hogy el ne nyűjje,
A rém már arra nem vigyáz.

Mint gyilkos kés, vonója éles,
Hasítja minden idegem'.
A rém irgalmat sohsem érez,
Csak huzza durván, ridegen.

Nem látom arcát; nem kezét sem,
Azt megragadni nem lehet.
Csupán nehéz vonóját érzem,
Amint dőcög lelkem felett.

Mit hegedül: kaján, kegyetlen
Nótámban ő rikolt, nem én.
Bomló hegedü lett a lelkem
Egy láthatatlan rém kezén.

Csak játszik ádáz türelemmel
Az élő, vérző hangszerezen.
Egy perc pihenő néki nem kell,
Vonója tépdés szüntelen.

S a torz játékot meg nem unja,
Pihennem előbb nem szabad,
Míg a hegedü minden hurja
Csuf nyekkenéssel megzakad.

SZILÁGYI GÉZA, költő és hírlapíró Budapesten született 1875-ben. Erőteljes és egyéni lírai versein kívül kritikai, politikai és szociológiai cikkeket írt. Verskötetei Tristia, Holt vizeken címmel jelentek meg. Szilágyi Géza értékét az is bizonyítja, hogy Ady Endrére — Ady önvallomása szerint — hatással voltak versei. Ma is egyike a legismertebb magyar poétáknak.